

vimi in brezovimi gozdčki se razprostirajo lepe njive, travniki in pašniki ter se nahajajo leseni domovi kozjaških kmetov in kočarjev. V kraju je poleg šole in župnišča še trgovina, gostilna, graničarska karaula in pomožna pošta. Kraj ima svoj vodovod, ki je bil mnogo let v obratu in dobro funkcionalen in bi se še danes za malenkostnimi stroški lahko postavil v prejšnje stanje.

Hiša, kjer se namerava, oziroma, ki bi se naj preuredila za ta planinski učiteljski dom, ima vse pogoje za to. Ima napeljan vodovod, je na takem kraju, kjer vlada blazen mir, ker je vstran od ceste in je na samem. Tu bi bil prav za učitelje z razvrstimi živci krasen oddih, ki bi ga podkrepili lepi sprehodi v bližnji okolico. Nekoliko nižje bi se dal urediti tudi bazen za kopanje. Sondi se lahko tam povsod, ker ti nihče ne brani. Poleg tega pa je tu zdrav gorski zrak,

Kolar - Majcen Ela.

† Anton Sivka

Zatisnil je oči 21. novembra in 24. novembra je bil položen v zemljo tovariš Anton Sivka, upokojeni šolski upravitelj v St. Jurju ob južni železnici.

Rodil se je 1863. kot učiteljski sin, študiral in maturiral je 1884. v Mariboru, nakar je služboval 41 let do 1925. Od Sv. Tomaža pri Ormožu je 1903. prišel v St. Jurij, kjer si je na mah pridobil veliko ugleda in spoštovanja kot učiteljska osebnost z visokimi vrlinami plemenitega človeka. Inteligent, resen, stvarjen, konciliant, kot kristal jasen, dosleden v vseh pogledih, nesebičen do skrajnosti, je bil, ne da bi to hotel ali iskal, avtoriteta povsod, kjer se je pojavil. Ze s tem je ustvarjal trdne predpogoje za uspehe v šoli in s šolo, zakaj zaupanja ljudstva je bil vseskozi deležen. V gospodarsko naprednem in narodno zavednem šentjurskem okrožju se je uveljavil kot kmetov gospodarski sodelavec, tako je dolgo predsedoval podružnici Sadržarskega in vrtnarskega društva. Izkazal se je kot šolski vrtnar, kot vinogradnik in sadjar, pa tudi na svojem ljubem posestvu pri Špitaliču. Delaven je bil tudi v občinskem odboru.

Vzorno je vodil veliko šentjursko deško šolo. Svojemu učitelstvu je bil duhovni in delovni vodja. Bil je vzgojitelj in učitelj z navdušenjem, pri delu je odkrival bogate kvalitete, ki ga kažejo kot zrelega pedagoškega delavca z darovi velike duhovne samostojnosti.

Pokojnik je bil poln življenjskih energij, ki jih je iz notranjega vzgona uveljavljal tudi v prid stanu in njegove organizacije. Z velikimi pokojniki, tovariši Gradišnikom, Brinarjem in Černejem je tvoril nekoč jedro učiteljske generacije celjskega okrožja in je tu soustvarjal na častnih tradicijah stanu in organizacije, ki so žive in vplivne še vse do danes.

Predsedoval je učiteljskemu društvu za celjski okraj od 1919. do 1926., torej v dobi, kakor je zgodovina slovenskega učitelja ne pozna milejšje. Tedaj se je bil učitelj vrnil iz gorja svetovne vojne in je na njenih razvalinah pričel graditi temelje novi bodočnosti slovenskega naroda v Jugoslaviji, kulture, demokracije, enakopravnosti in socialne pravičnosti. V učiteljskih vrstah je bilo tedaj mnogo vednega idealizma, rastočega iz pogojev, ki so dopuščali učiteljevemu delu in življenju najvišji razmah v dobi gesla: »Boj za

ki gotovo dobro de učitelju, ki vse leto prebije v zaduhlem zraku šolske sobe.

Dom bi gotovo privabil več turistov, ker bi dobil s njim kraj oskrbovano turistično hišo, ki bi posebno pozimi radi idealnih smučarskih terenov privabila mnogo smučarjev. Mnogo bi posebno pridobili prebivalci Sv. Duha, ki bi lahko marsikateri pridelek, kakor tudi mleko, jajca in podobno prodali v ta planinski dom, dočim morajo vse to nositi daleč v Ruše in na Falo, da tam prodajo v tovarni in elektrarni.

V nacionalnem pogledu pa bi bila za to važno obmejno postojanko velika pridobitev. S pomočjo turizma bi držali nacionalno ta kraj. Ljudje, ki živijo tam gori, bi videli, da so upoštevani in da tudi zaledje, posebno pa inteligenca, misli na te žive mejnike, ki branijo našo lastnino s tem, da držijo svoje domove krepko v slovenskih rokah.

Kolar - Majcen Ela.

kruh dobojevan!» in v dobi spolne pravne gotovosti učitelstva kot državnega uradništva, ki bi nizkote strasti še niso razjedale osnov našega javnega življenja. Tedaj je bil maloštevilni, a gospodarsko močni naš narodni nasprotnik na Spodnjem Stajerskem še v stalnem umikanju. Polno optimizma je tedaj učitelstvo zrla v bodočnost.

Anton Sivka pa je v tem času doživel dva neizmerno težka osebnostna udara. S plemenito svojo gospo soprogo Josipino je živel v vzorno popolni rodbinski sreči, ki mu je dala sina edince Tončka. Najnadarjenjši dijak celjske gimnazije se je srečno prebil kot vojak skozi veliko vojno, dokler ni nemil slučaj 1921. zahteval njegovega življenja 14 dni pred promocijo za doktorja prava. Pet let je morala kloniti mati, da je mogla slediti sinu.

Tako je tovariš Sivka ostal sam ob pokopani svoji življenjski sreči in se je skoro zrušil. Toda slednjič je našel vsaj del utuhe osiromašenemu srcu. Saj so mu tovariši ostali zvesti, ob njihovem prijateljstvu se je še ogrel in tudi ob zaupanju ljudstva, ki ga je bil zdaj po vseh nesrečah osiroteli deležen v še toplejši iskrenosti. Toda kupa gorja še ni bila do dna izpita. Bolezni so ga pričele telesno rušiti, in tako je moral pretrpeti v petih letih neizrekljive muke, da se je mogel posloviti od vsega zemeljskega. Tu se je pokazal junaka mučenika do kraja.

Ves Sent Jurij z okolišem in z gosti iz vse Slovenije ga je spremljal na zadnji poti k Mariji Botričnici, ki se je blestela v sončni dan. Deležen je bil spremstva množice tovarišev in tovarišic, petja in cvetja, ljudskih solz in obujenih spominov. In preden se je zemlja zgrnila nad njegovimi telesnimi ostanke, so mu spregovorili v slovo postajenačelnik g. Bolka in tov. Hajnšek kot domačina, nato tov. Gosak za prijatelja in predsednik celjskega, to je onega, učiteljskega, ki ga je veliki pokojnik vodil sedem let nadvse uspešno.

Spomin na Antona Sivka ostane živ, topel, lep še dolgo. V tem spominu bo ohranjen lik učiteljske osebnosti, tako časten in velik, da bo kot vzor mogel sijati iz preteklosti v bodočnost.

V zgodovini celjskega učiteljskega društva bo doba njegovega predsednikovanja tvorila najlepše poglavje. V njem bo počaščen učitelj in človek, kakršen je bil med mnogimi eden: Anton Sivka!

Fran Roš.

† Ferdu Pečniku za slovo

Dobrih trinajst let je preteklo, odkar si po 41-letnem službovanju nastopil zasluženi učiteljski pokoj. Burja, letos sicer lepih jesenskih novembrskih dni, pa Te nam je vzela in Te preselila tja, kjer boš užival večni mir in pokoj.

Presenetljivo velika množica ljudstva Te je spremljala na poti k večnemu počitku.

Kot učitelj, zlasti pa kot upravitelj guštanjske šole, si se moral boriti proti vsem mogočim faktorjem in strujam tukajšnjega javnega življenja, ko si hotel uveljavljati šolske, učiteljske in razne splošno narodne zadeve, čeprav si delal vedno le v korist ljudstva, vendar si bil prepepogosto nerazumevan in napadan.

Po upokojitvi si se odtegnil javnemu delu in si ta nevaležni posel prepustil drugim. Ljudstvo je v teku trinajstih let pravilno in v Tvojo čast presodilo vsa Tvoja dejanja in nehanja in vse poti, ki si jih svojčas izbiral kot ljudski učitelj, da si se mogel bližati začetnim ciljem. Zato tako lepa udeležba pri pogrebu. Strasti so se kakor megle razpršile in vsakdo je v jasni razgledal Tvoj značaj. Po značaju pa si bil prava slovanska duša. Mehak, dober, dojemljiv in popustljiv. Težko bi bilo najti prijaznejšega tovariša od Tebe, še teže boljšega tovariškega starešina, »nadučitelja«. Težko nam je bilo, Tvojim »podrejenim« tovarišem, ko si se poslavljaj pred 13 leti od šole, oči so se solzile nam, pa tudi vsem šolarjem, ki so šli skozi Tvoj razred, še teže nam je sedaj, ko si se poslovil za vedno.

Radi kritike

(Na Vrančev odgovor v »Učit. tovarišu« 1. dec. 1938.)

1. Očitek »nedoslednosti« odklanjam! V svojem članku nisem nikjer in nikoder napadel »nove šole« ali delal proti nji! Nasprotno: Poudarjam nujnost dela iz naših razmer itd. — jasno, da v napredek šole! Zato nekoliko kritike različnih pojavov še ne pomeni borbo za »staro« šolo, kaj šele »abderistvo«!

2. Skoraj bi zato sumil, da tov. Vranc mojega člancica ali ni dobro prebral, odnosno razumel. To pa mi je zelo žal!

Težko je bilo, mnogo težje nego marsikje drugod na naši slovenski zemlji, delovati v narodno tako ogroženem Guštanju. Posebno težko je to bilo, če si bil Slovenec. In Slovenec si bil, dragi in spoštovani tovariš Pečnik, do dna svoje dobre duše. Ze na učiteljsko, pred 55 leti, v Celovcu, si organiziral slovenski pevski zbor, saj si bil pevec z dušo in srcem. Po daljšem službovanju v gorskih Bajtišah nad Borovljami si prišel v Guštanj. Tudi tu si moral deliti svoje gorje koroških Slovencev. Od krajevnih nemških mogotcev, ki so imeli na nemštvo velik interes, si bil ponovno opozorjen, da ima guštanjska šola nemški značaj in naj tudi takega ohrani za vedno. Ker Ti nisi mogel in hotel prepovedati slovenskega pozdravljanja in poučevanja — vsaj verouka — v slovenskem jeziku, so nemški mogotci to prepoved dosegli pač proti Tvoji volji potom »pritožbe« na višje šolske oblasti v Velikovecu in Celovcu.

Ko je prišel prevrat, si skupno z maloštevilnimi narodno zavednimi tržani organiziral prvo slovensko šolo v Guštanju. Še so Ti nemški mogotci grozili, ko si navdušeno pozdravljaj prihod jugoslovenske vojske v Guštanj. Sedaj, ob 20-letnici Jugoslavije, vedo vsi guštanjski domačini, da si imel Ti prav, da si bil dober človek mehke slovanske duše.

Vsi, posebno pa še Tvoji tovariši, starejši in mlajši: ohranili Te bomo v najlepšem spominu!

J. G.

EKSKURZIJA V BOLGARIJO.

Ponovno opozarjamo, da bo ekskurzijski odsek »Jugoslovenskega učiteljskega združenja, sekcije za dravsko banovino v Ljubljani« organiziral v letošnjih počitnicah med 15. in 30. julijem potovalno ekskurzijo v Bolgarijo.

Proga potovanja: Ljubljana—Beograd—Niš—Caribrod—Sofija—Pleven—Gornja Orehovica—Trnovo—Gornja Orehovica—Varna — (s parnikom) Burgas—Plovdiv—Sofija—Caribrod—Niš—Beograd—Ljubljana.

Cena ekskurzije, v kateri je vračunana vožnja z brzovlakom od Ljubljane in nazaj, vožnja s parnikom po Črnem morju, hrana, stanovanje, izleti z avtobusi, je 1600 din.

Prijave za ekskurzijo sprejema Ekskurzijski odsek JUU za dravsko banovino v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6/1. Celotno vsoto 1600 din mora vsak prijaviteljec poravnati do 1. julija 1939. Eventualne utemeljene odjave se bodo upoštevale do 10. julija 1939. in se bodo od vplačanega zneska odračunali samo efektivni stroški.

Prijavitelci lahko vplačajo gornjo vsoto v mesečnih obrokih po 200 din. Kdor želi

v obrokih plačevati, naj sporoči, da mu dostavimo položnice. Vsi oni, ki nameravajo potovati, morajo takoj poslati prijave, ki so obvezne, da moremo ekskurzijo organizirati.

Onim, ki so se prijavili za potovanje, moremo šele ta mesec poslati položnice, ker je doseženo minimalno število udeležencev. Prosimo vse, ki se za ekskurzijo zanimajo, da pošljejo prijave takoj, ker je število udeležencev omejeno. Le z manjšo skupino je udobno potovati.

POZIV.

Seznamu z učitelji poročenih učiteljic še niso poslala sledeča društva: Celje, Dravograd, Gornji grad, Kozje, Ljubljana, Ljubljana vzhodni del, Ljutomer, Logatec, Maribor desni breg, Maribor levi breg, Murska Sobota, Slov. Bistrica, Sv. Lenart in Žužemberk. Prosimo, da nam omenjena društva dostavijo to z obratno pošto. Sekcija JUU — Ljubljana.

— Namesto cvetja na krsto tovariša in sorodnika Mihajla Vrbiča poklanja Rudolf Horvat, učitelj v pok., za Učiteljski dom v Ljubljani 50 din.

Kadar pridete v Ljubljano, se zglasite pri občezni manufakturni veletrgovini

R. MIKLAUC „Pri škofu“
Lingarjeva ulica — Pred škofijo,

kjer boste našli veliko izbiro blaga za moške in damske obleke po izredno ugodnih cenah
Ne pozabite: R Miklauc, Ljubljana

Ivan Cankar

Ob 20-letnici njegove smrti

Hlapci!

Za hlapce rojeni, za hlapce vzgojeni, ustvarjeni za hlapčevanje.

Gospodar se menja, bič pa ostane in bo ostal vekomaj, zato ker je hrbet skrivljen, biča vajen in željan!

(Ivan Cankar: Hlapci)

Jesen se je priplazila od nekod, z njo megla, težak vzduh in umiranje. Sok ni prihajal več do končičev, pa je jel list hirati in rumeneti in nekega dremotnega dne ga je veter odtrgal od veje, v loku se je polagoma spustil navzdol in sprejela ga je trudna zemlja.

Sin Klanca in Vrhničke je klonil — umrl je Ivan Cankar.

Dvajset let je minilo od dne, ko je prenehalo biti srce velikega duhovna, ki je ponižancu narodu kazal pot k luči, k soncu.

Dvajset let je minilo, ko je umolknila pesem kovača, ki je hlapčevske hrbte ravnal in grehe odkrival.

Dvajset let je minilo... umrl je neboljani otrok, ki se je pehal vse življenje od jutra do večera, ves lačen in ubog. Pehal se je ob trdi skorji, ob nerazumevanju in blatenju in ustvarjal umotvorc. Ni stopal po izhogeni poti, že pri prvem kantonu je zapustil ravno cesto in zagazil v močvarno med ponižane in razžaljane, med one, ki blepe po svetlobi in kruhu. Postal je njih klicar in vodnik. Težak križ si je naložil na rame, nosil ga z veliko ljubeznijo in vse življenje se je vila njegova cesta samo po klancu navzgor med trnjem in kamenjem. Težka je bila ta pot, a ni omagal, ker je verjel v svojo moč in se tudi zavedal velikega poslanstva, ki mu ga je sam Bog namenil.

In na tej poti je srečaval in se bratil z vsemi mogočimi ljudmi. Krepko je stisnil raskavo roko kovača Kalandra, dal dobro besedo Pisku, ni se ognil dacarju, ne kramarju, poštarju, notarju — ni se ognil učitelju. Globoko je pogledal vsakomur v oči, ga pretehtal in ga prikazal v luči brez vse hinavščine in brez farizejstva. Dolino Šentflorijansko je hotel očistiti navlake in gnilobe, ki se je bohotala po vseh kotih in koncih. Ni se zmenil za polena, ne za škripanje, ki ga je povzročala njegova beseda.

Viden činitelj v provinci je učitelj, in ni čuda, da ga je Cankar opazil in se z njim družil skoraj v vseh delih. Važno mesto mu je zlasti odkazal v svojih dramatskih delih, in to predvsem v Hlapcih, saj so tu glavni akterji učitelji. Hlapci so nastali v tistih mesecih v letu 1909., ko je bil pisatelj v gosteh pri sarajevskem nadškofu dr. Stadlerju. Ideja, ki jo je utelesil v tem delu, pa se je rodila ob Trubarjevih proslavah, ki so se leto prej vršile pri nas. Obnašanje nekaterih veličin in prvakov ob teh proslavah, ki so romali kar v procesijah v breznjačajnosti, in pa množestvilne selitve učiteljev iz ene politične organizacije v druge, ki so bile sedaj sila v modi, je dalo pisatelju pobudo, da to vesplošno breznjačajnost in hlapčevstvo dramatski konkretizira. Dr. Izidor Cankar pa pravi še v uvodu k 14. zvezku Cankarjevih izbranih spisov, v katerem se nahajajo tudi Hlapci, sledeče: »Hlapci so bili mišljeni kot satirična drama s tendenco proti breznjačajnosti slovenske inteligence, toposti kmetskih mas, ljudem ugodnemu narodno-napredne in katoliške politične stranke. Da se je pisatelj posrečilo prikazati del doline Šentflorijanske v vsej nagoti, nam priča močna kritična razgibanost v vseh tedanjih leposlovnih revijah in časopisih obeh taborov. Razumljivo, saj bič, ki je neusmiljeno opletal na levo in desno, ni bil po godu nikomur. Razgibali pa so Hlapci tudi učiteljske vrste. Učitelstvo obeh taborov je močno prisluhnilo in povzdig-

nilo besedo. Velik del je delo z navdušenjem pozdravilo, in ti so kazali s prstom na drugo stran, češ, taki ste. Drugi krog učitelstva pa je delo zanikalo in s posebno deklaracijo obsodilo, ker se je človek v osebi Ivana Cankarja drznil grdo in ostudno blatiti učiteljstvo.

Danes gledamo Hlapce z drugimi očmi, ker se zavedamo, da je v tem delu zajeta vsa naša zemlja, kar je Cankar poudaril z motton, ki ga je dal tej knjigi: »Namen umetnikov je bil od nekdanj, je ter ostane, da naturi tako rekoč ogledalo drži; kaže čednosti nje prave črte, sramoti nje pravo obličje, stoletju in telesu časa odtis njega prave podobe.« Nepristranskega se je prikazal pisatelj v tem delu, saj ne prizanaša nikomur in še one ljudi, ki izhajajo iz tabora, katerega pripadnik je bil sam, postavlja na zatožno klop (Pisk).

Samo nekaj obrazov, ki naj nam pokažejo, kako živo in verno je risan naš stan v plovovih Cankarjevega peresa: Jerman, učitelj idealist in revolucionar, svetla lik, ki stopa po poti, da bi vodil in dvignil narod. Nikogar nima, da bi se naslonil, razen kovača Kalandra, a proti njemu so vsi z župnikom na čelu. Jerman se postavlja po robu vsem, kar hoče nasilno oklepati duha, in kar hoče svobodnega človeka ponižati na stopnjo hlapca in sužnja. Bije se boj. Župnik ceni silo in vrline, objublja in grozi, vendar Jerman hodi ravno pot in se ne vda niti, ko mu vežejo culo za pot na Goličavo. Zamaje se njegova sila, moč, in njegova vera šele od klicu: Mati ti umira! Pretresen izroča Kalandru vodstvo, sam sega po samokresu. Kot največji prototip Jermana je prikazal pisatelj Komarja. Je to najpoddlejša duša, lažnik in pijanec, zahrbtnjež in potuhnjeneč, obrekovalc in denunciant lastnih tovarišev. Izrodek učiteljskega stanu — gnil izpuščaj na zdravem telesu. Zanimiv je tudi nadučitelj, je to mož voljnega hrbta, ki se krivi na vse strani, menda samo zato, da se obrzdi in da se ne zameri nikomur. Je to sijajen predstavnik včerajšnjih, današnjih in

jutrnjih političnih komedijantov. In Hvastja, ta nemirna in preplašena duša, družinski oče treh otrok, njemu je polna skleda alfa in omega vsega življenja. In učiteljice Lojzka, Geni, Minka, ali živite še danes med nami? Prva hodi po poti Jermana in je tudi njega pomočnica in rešiteljica, druga se sama označuje s preprostimi besedami: Naprednjaštvo je dobro, nazadnjaštvo je dobro, najboljšje pa so pečene piške — jaz nisem za mučenništvo rojena. Minka pa je predstavnica tistih, ki hodijo danes po zborovanih in plesih, jutri pa s paternoštrom in molitvenikom v roki.

Poleg Jermana pa je najbolje očrtan in prikazan učitelj Martin Kačur v istoimenski knjigi. Večni popotnik in idealist, ki ga vozijo iz kraja v kraj samo zaradi tega, ker hoče koristiti drugim in darovati ljudem to malo kar ima. Krepko ga je orisal pisatelj z besedami, ki jih je nanizal v miselno jedro v zadnjem poglavju te povesti: Šel je nekoč mlad fant, napotil se je v svet, z lahkim korakom in njegovo srce je bilo polno upanja. Pa ni bilo samo upanja polno, neizmerna ljubezen, vseobsežna je bila v njem. Šel je in je ponudil od svojega bogastva, od svoje ljubezni ljudem. »Glejte, razbojnika, ponuja nam ljubezen — kamenjajte ga.« Zgrnil so se okoli njega in so metali nanj kamenje in blato, dokler se ni zgrudil... Takrat pa se je zgodilo čudo: Pest blata je padla v njegovo srce, in blato se je razlivalo zmerom višje in je zalilo srce do vrha. Težko je bilo, tako, da njegovi koraki niso bili več prožni in lahki kakor poprej, hrbet mu je klonil, glava se mu je pobesila. In zgodilo se je drugo čudo: Od tistega trenutka, ko je bilo padlo blato v njegovo srce, ni hrepenel več v višave, ne v daljave; ljubil je močvirje, temo vlažnega gozda, mračne zaseke, glube in pozabljene, skrite med hribi. In zgodilo se je tretje čudo: ljudje, ki so ga kamenjali nekoč, so stali zdaj kraj gozda v gorkejšem soncu, ob močvirju, na trdnjši zemlji, nad zaseko, višje v klancu, in so kazali nanj: »Glejte, ki nima ljubezni v